

מדת בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרו

לע"נ מרת מרים בת רבי יוסף צבי סלנט ע"ה
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 3 פרשת שמות תש"פ

ברכות טז-כב

ר"א דרש שהפסוק כן אברכך בחיי מדבר על קר"ש, בשמך אשא כפי מדבר על תפילה ועל העושה כן נאמר כמו חלב ודשן תשבע נפשי וזוכה לב' עולמות שכתוב ושפתי רננות יהלל פי.

ר"א אמר אחר תפלתו: יה"ר שתשכן בפורינו אהבה אחוה ושלוש ורעות ותרבה גבולינו בתלמידים ותצלח סופינו אחרית ותקוה ותשים חלקנו בגן עדן ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך, ונמצא יחול לבנו ליראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשינו לטובה, ור' יוחנן אמר אחר תפלתו יה"ר מלפניך שתצייץ בבשתינו ותביט ברעתינו ותתלבש ברחמיך ותתכסה בעוזך ותתעטף בחסידותיך ותבא לפניך מדת טובך וענוותנותך. ר' זירא אמר אחר תפלתו, יה"ר מלפניך שלא נחטא ולא נבוש ונכלם מאבותינו, ר' חייא אמר שתהא תורתך אומנותינו ואל ידוה לבינו ולא יחשכו עינינו, רב אמר שתתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום טובה וברכה ופרנסה, חיים של חילוף עצמות חיים שיש בהם יראת חטא ואין בהם בושה וכלימה, חיים של עושר וכבוד, חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים חיים שתמלא לנו משאלות לבינו לטובה, רבי אמר יה"ר שתצילנו מעזי פנים ומעזות פנים מאדם רע ופגע רע, מיצר רע מחבר רע ומשטן המשחית ומדין קשה ובעל דין קשה בין שהוא בן ברית ובין שאינו בן ברית, ולמרות שלרבי היו שומרים מהמלכות. רב ספרא אמר יה"ר שתשים שלום בפמליא של מעלה ומטה ובין התלמידים בין עוסקים לשמה ובין שאין עוסקים לשמה, ויה"ר שכולם יעסקו לשמה.

דף יז ר' אלכסנדר אמר אחר תפלתו רבון העולמים גלוי לפניך שרצוננו לעשות רצונך אלא שהשאר בעסה ושעבוד מלכויות מעכב יה"ר שתצלנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלב שלם. רבא אמר אלוקי עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במותי ואני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה. יה"ר שלא אחטא עוד ומה שחטאתי מרק ברחמים ובלא יסורים רעים, וזהו וידוי ר' המנונא ביו"כ, מר בר רבינא אמר אלוקי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום, פתח לבי בתורתך ומצוותיך תרדוף נפשי ותצילני מפגע רע מיצר רע ואשה רעה וכל רעות המתרגשות לבא לעולם והחושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, רב ששת היה אומר אחר תענית גלוי לפניך שבזמן ביהמ"ק הקרבנות היו מכפרים ויה"ר שחלבי ודמי שהתמעטו בתענית יהיו כקרבן על המזבח ותרצני. כשר' יוחנן סיים את ספר איוב הוא היה אומר סוף אדם למות סוף בהמה לשחיטה הכל עומדים למות ואשרי מי שגדל ועמל בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ועליו נאמר טוב שם משמן טוב ויום המוות מיום הולדו.

ר"מ היה רגיל לומר גמור בכל לבבך ונפשך לדעת דרכי ולשקוד על דלתי תורתך נצור תורתך בלבך ונגד עינך תהיה יראתי שמור פיך מכל חטא, וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועוון ואהיה עמך בכל מקום, רבנן דיבנה היו רגילים לומר אני בריה וכן חברי אני עבד בעיר והוא בשדה אני משכים למלאכתי וכן הוא, והוא לא מתגדר במלאכתי ואני לא מתגדר במלאכתי ואחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שלבו לשמים, אביי היה רגיל לומר שאדם יהיה ערום ביראה, מענה רך ישיב חמה ומרבה שלום עם רעיו וקרוביו וכל אדם ואפילו עם נכרי כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ומקובל על הבריות. וכן אמרו על ריב"ז שמעולם לא הקדים לו אדם שלום ואפילו נכרי בשוק. רבא היה רגיל לומר תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים ואדם לא ילמד ויבעט באביו ואמו ורבו ובמי

דף טז בפסוק כנחלים נטיו נסמך אהלים לנחלים ללמד שכמו שנחלים מוציאים אדם מטומאה לטהרה כך אהלי בית המדרש מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות.

ר' אמי ור' אסי התעסקו להשיא אשה לר"א ור"א הלך בינתיים לשיעורו של ר' יוחנן ותלמיד אחד אמר שם שאם טעה הקורא קר"ש באמצע הפרק ואינו יודע היכן, יחזור לתחילת אותו פרק, ואם הוא בין הפרקים יחזור לפרק ראשון ואם הוא עומד בוכתבתם ואינו יודע היכן, יחזור לראשון ור' יוחנן אומר שאם המשיך למען ירבו אינו צריך לחזור שכנראה המשיך כהרגלו.

משנה האומנים קוראים קר"ש בראש אילן ונדבך אך אין להתפלל שם, חתן פטור מקר"ש ביום חתונתו עד מוצ"ש, אך ר"ג קרא קר"ש ביום חתונתו ואמר שאינו רוצה לבטל כלל מעצמו עול מלכות שמים. גמרא שנו בברייתא שאומן יכול להתפלל בראש תאנה או זית, ולא בשאר אילנות, אך בעל הבית ירד אף מתאנה וזית, שאין דעתו מיושבת עליו, ורב מרי בן בת שמואל שאל את רבא שיש ברייתא שבקריאת שמע צריך כוונה שכתוב הסכת ושמע ישראל ורבא שתק ושאל את רב מרי אם שמע משהו אמר לו שרב ששת אמר שבטלים ממלאכתם לקריאה ויש ברייתא שלב"ה קוראים כשעוסקים במלאכה ויש לומר שרק בפסוק ראשון אין לעשות מלאכה, אך בהמשך הקריאה יכול לעשות כשעוסק במלאכה.

שנו בברייתא שפועל אצל בעל הבית יכול לקרוא קר"ש בברכותיה, ויברך על הפת לפניו ולאחריה, ויתפללו ללא חזרת הש"ץ ונשיאת כפים, ודוקא בפועלים שעושים עבור שכר סעודה ויש ברייתא שמתפללים מעין י"ח ולכאורה נחלקו בזה ר"ג ור' יהושע ויש לומר שזה כר"ג ואם מקבלים שכר יתפללו מעין י"ח ואם שכרם הוא סעודתם יתפללו י"ח, ובברכת המזון יחברו את ברכת הארץ עם ברכת בונה ירושלים, וכשבעה"ב אוכל עמהם יברכו כרגיל.

מהפסוק בלכתך בדרך למדו שחתן פטור וביאר רב פפא שדוקא בהליכה של רשות חייב אך בהליכה של מצוה פטור ואין להקשות שגם בהליכה למצוה חייב שכתוב בלכתך שרק בהליכתך אתה חייב ולא בשל מצוה עמוד ב וכוונס אלמנה שאינו טרוד במחשבת בתולים חייב, ואם טבעה ספינתו אינו שונה מאבל שחייב בקר"ש למרות צערו כיון שאינו טרדה של מצוה.

משנה ר"ג התרחץ בהיותו אונן על מיתת אשתו ואף שאונן אסור ברחיצה אך לאסטניס מותר, ר"ג קיבל תנחומין על עבדו ואף שלא מקבלים תנחומים על עבד, אך עבדו טבי היה עבד כשר. לת"ק חתן יכול לקרוא אם רוצה, ולר"ג לא כל הרוצה יכול לעשות כך. גמרא ר"ג הקל באיסטניס באנינות לילה שהיא דרבנן.

כשמתה שפחתו של ר"א ראה שהגיעו תלמידיו לנחמו, והוא הלך מפניהם לעלייה ולקיתון והם הלכו אחריו אמר ר"א שהם לא מבינים רמזים ברורים שאין עומדים בשורה על עבדים ולא ברכת אבלים ולא תנחומים אלא אומרים עליהם כמו שאר הפסד ממון המקום ימלא חסרונך, ור' יוסי אומר שעל עבד כשר יאמרו הוי איש טוב ונאמן ונהנה מיגיעו אמרו לו א"כ לא הנחת הספד על כשרים.

שנו בברייתא שרק לאברהם יצחק ויעקב קוראים אבות, ואין לומר שלשבטים לא קוראים אבות כי אנו לא יודעים מהיכן באנו א"כ מדוע לשרה רבקה רחל ולאה קוראים אמהות אלא שרק הם חשובים, ולא קוראים לעבדים ושפחות אבא או אמא ואצל ר"ג קראו להם כך כי הם היו חשובים.

שגדול ממנו שכתוב ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, ולא כתוב לעושים אלא רק לעושים לשמה, והעושה שלא לשמו נוח שלא נברא. רב היה רגיל לומר שבעוה"ב אין אכילה ושתייה ופריה ורביה ומשא ומתן וקנאה ושנאה ותחרות, אלא צדיקין יושבים ועטרותיהם בראשיהם שכתוב ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו.

גדולה זכותם של הנשים שכתוב בנות בוטחות האזנה אמרתי, וזכות הנשים לעתיד לבא בשלחם את בניהם ובעליהם לבית המדרש ובהמתנתן להם שיחזרו משם.

כשנפרדו התלמידים מהישיבה של ר' אסי או של ר' חנינא הם היו אומרים: עולמך תראה בחייך ואחריתך לעוה"ב ותקוּתך לדודי דורים לכך יהגה תבונות פיך ידבר חכמות ולשונך תרחיש רננות עפעפיך יישירו נגדך עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כזוהר הרקיע שפתך יביעו דעת וכליותך תעלונה מישרים, ופעמך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין, וכשנפרדו מהישיבה של ר' חסדא או של ר"ש בר נחמני היו אומרים אלופינו מסובלים והפירוש הוא אלופינו בתורה ומסובלים במצוות או אלופינו בתורה ומצוות ומסובלים ביסורים, **עמוד ב'** אין פרץ' שלא נהיה כסיעתו של דוד שיצא משם אחיתופל ולא כסיעתו של שאול שיצא משם דואג, ולא כאלישע שגיחזי יצא ממנו, ושלא יהיה לנו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים.

על הצדיקים נאמר שמעו אבירי לב ונחלקו רב ושמואל או ר' יוחנן ור"א שכל העולם מקבלים חלקם מהקב"ה בצדקה והם מקבלים בזרוע מן הדין, או שכל העולם ניוונים בזכותם ולהם אין כלום, כמו שיצאה בת קול מהר חורב שכל העולם ניוון בשביל חנינא בני והוא עצמו די לו בקב חרובים לשבוע שלם, אך רב יהודה קרא אבירי לב לגויים שגרים ליד שיעורי הכלה ורואים בכבוד ישראל ומעולם לא התגיייר מהם אדם, וכן אמר רב אשי על בני מתא מחסיא שרואים בכבוד התורה ואין מהם גירים

ר"ג במשנה חושש ליוהרא בחתן, ולענין מלאכה בערבי פסחים אומר ר"ג שיעשה עצמו כת"ח ולא יעשה מלאכה ולא חשש ליוהרא, ור' יוחנן מחליף כאן את שמות התנאים, ור' שישא בר רב אידי מבאר שכאן רבנן סוברים שכשכל העולם קוראים והוא גם קורא אין בזה יוהרא, וכשכולם עושים מלאכה והוא לא זה יוהרא, ור"ג סובר שחתן לא יכול לכוון ואם הוא קורא זה יוהרא, אך מי שאינו עושה מלאכה אין בזה יוהרא שהרואה אומר שאין לו מלאכה לעשות, וניתן לראות בשוק בטלנים רבים.

פרק מי שמתו

משנה מי שמתו לפניו קודם קבורה הוא פטור מקר"ש תפלה ותפילין ומכל המצוות, נושאי המטה ומחליפיהם, אלו שלפני המטה, מי שלמטה יש צורך בהם הם פטורים ואלו שאחר המטה אף שצריכים להם אח"כ הם חייבים, וכולם פטורים מתפלה, ואחר קבורה אם יכולים לקרוא קודם שיגיעו לשורה יתחילו והעומדים בשורה הפנימיים פטורים והחיצונים חייבים. **גמרא** כתוב בברייתא שאפילו כשהמת בחדר אחר האונן פטור מכל המצוות ופטור מברכות ולא יאכל בפני המת אלא בחדר אחר וכשאין לו חדר אחר, יעשה מחיצה, או יחזיר פניו, ויאכל בלי הסבה והוא אסור בבשר ויין.

דף יח אך בשבת אונן יכול לאכול בשר ולשתות יין, ולת"ק הוא פטור ממצות עונה ולרשב"ג הוא חייב במצוות עונה ורב פפא מבאר שרק במחזיר פניו מותא ורב אשי מבאר שמה שכתוב במשנה מוטל לפניו הוא לאו דוקא אלא כשמוטל עליו לקוברו זה כמוטל לפניו כמו שאמר אברהם ואקברה מתי מלפני, משמע לעיל שמשמר חייב ויש ברייתא שהמשמר המת אף שאינו מתו פטור, אלא שמשמר הוא סיבה נוספת לפטור כשיש שני שומרים אחד קורא והשני שומר, לבן עזאי בספינה שניהם יכולים להתפלל בצד שאין לחשוש שם לעכברים, ות"ק אוסר גם בספינה שיש לחשוש לעכברים,

המהלך בבית הקברות אסור בעשיית מצוות תוך ד' אמות של מתים, והעושה את צרכי המת פטור אף יותר מד' אמות.

לא יוליך עצמות מת בשק על חמור וירכב עליו שזה בזיון אך אם שומר עליהם מגויים או לסטים מותר ומותר כך גם בס"ת בשביל לשומרו, הרואה מת ואינו מלווהו הוא לועג לרש ורב אסי אומר שעל המלווה נאמר מלווה ה' חונן דל ומכבדו חונן אביון.

תכלת ציציותיו של ר' יונתן הוטלו על קברים אמר לו ר' חייא שזה לועג לרש שיאמרו מחר הם באים אלינו ועכשיו מבזים אותנו.

הפסוק כי החיים יודעים שימותו נאמר על הצדיקים שנקראים חיים גם במותם וכן כתוב על בניהו בן איש חי **עמוד ב'** ואין לפרש שכל העולם הם בני מוות אלא שגם במותו הוא נקרא חי, ונאמר עליו רב פעלים מקבציאל, שריבה וקיבץ פעלים לתורה, ונאמר והוא הכה הארי ביום השלג, ששבר קרח לטבילת קרי, או שלמד מדרש ספרא בחורף, ומה שכתוב והמתים אינם יודעים מאומה נאמר על רשעים שגם בחייהם נקראים מתים, וכן נאמר ואתה חלל רשע נשיא ישראל, וכן נאמר על פי שני עדים יומת המת והרשע זה נחשב שמת קודם.

בני ר' חייא שכחו את תלמודם אחר פטירתו והם התאמצו לזכור, ואמרו זה לזה האם יודע אבינו בצערינו שכתוב יכבדו בניו ולא ידע, ומה שכתוב אך בשרו עליו יכאב מבאר ר' יצחק שהפסוק הזה נאמר על רימה שהיא קשה למת כמחט לבשר של חי, וזה רק בצער עצמם אך לא בצער של אחרים, וחסיד אחד שנתן לעני סלע בערב ראש השנה ואשתו הקניטה אותו והוא הלך ללון בבית הקברות והוא שמע שתי רוחות של ריבות שאחת אומרת בואי נשמע למעלה מה תהיה הפורענות, והשניה אמרה איני יכולה שאני קבורה במחצלת קנים, והאחת הלכה וחזרה ואמרה שהיא שמעה שהזורע ברביעה שניה של גשמים ילקה שדהו בשדפון, ואותו חסיד זרע מוקדם יותר ושדהו לא ניזוקה, ובשנה הבאה הלך שוב ושמע שמי שזורע מוקדם ילקה שדהו בברד, וכך עשה ולא ניזוק ואשתו שאלה אותו מדוע ב' שנים הוא לא ניזוק והוא סיפר לה הכל והיא נקלעה למריבה עם האם של אותה ריבה והיא הקניטתה על הצורה שבתה נקברה ושנה אח"כ ביקש אותו חסיד לשמוע מה קורה ואמרה הרוח שהדברים שאמרנו נשמעו בין החיים א"כ רואים שהמתים יודעים, ויתכן לומר שאדם שנפטר סיפר להם, והיה מעשה שכספו של זעירי היה מופקד אצל אחת שמתה והוא הלך לחצר מוות לדעת היכן הניחה מעותיו ואמרה לו את המקום והיא בקשה ממנו לומר לאמה שהיא תשלח מסרק עם פלונית שתבא מחר ואין להוכיח מזה שהמתים יודעים שמא שמעו מהמלאך דומה שמקדים להכריז על הבאים, ולאביו של שמואל היו מונחים אצלו מעות יתומים והוא נפטר, ואמרו על שמואל שהוא אוכל מעות של יתומים ושמואל הלך לקרוא לאביו ואמר שהוא רוצה את אבא אמרו לו שיש עוד, עד שאמר אבוא דשמואל וקראו לו, ושמואל ראהו צוחק ובוכה והוא אמר לו שהוא צוחק על החשיבות שמחשיבים למעלה את שמואל ובכה על כך ששמואל ימהר לבא למעלה, והוא אמר לו שמעות היתומים נמצאים באמצע אבן הרחיים מוקפים במעות של שמואל שלא ינזקו או יגנבו ויש לומר שאף שהמתים אינם יודעים יתכן שמלאכים מכריזים פנו מקום, ור' יונתן חזר בו והוא סובר שהמתים יודעים שה' אמר למשה לך אמור לאבות שבועה שנשבעתי לכם קיימתיה לבניכם, ויתכן שאף שהאבות יודעים אלא הקב"ה אמר למשה כדי שיחזיקו לו טובה על כך.

דף יט לדעת ר' יצחק המדבר על מת הוא כמדבר על אבן שאינם יודעים או שלא אכפת להם, ואמנם היה אדם שדיבר על שמואל אחר מותו, ונפל קנה מהגג ופצע את מוחו, יש לומר שהקב"ה תובע כבוד ת"ח, לדעת ריב"ל המספר אחר ת"ח נופל בגהנם שכתוב יוליכם ה' את פועלי האון שלום על

וכשהתברר לו שהיא גויה הוא שילם לה את שווי ד' מאות זוז ושמה הוא מתון, והוא אמר שמתון מתון שווה ד' מאות זוז.

רב גידל ניצב בשערי טבילה לפסוק לנשים איך לטבול והוא אמר שאין לו הרהור שהן נראות לו כאוונים לבנים, וכן ר' יוחנן היה יושב בשערי טבילה כדי שיסתכלו בו וילדו בנים יפים כמותו, והוא אמר שאינו חושש מעין הרע שהוא מזרע יוסף שכתוב עליו עלי עין, שעולה על עין הרע, או שכתוב בהם וידגו לרוב כדגים שאין שולטת בהם עין הרע, או שיוסף לא רצה לזון אינו במה שאינו שלו לכן אין עין הרע שולטת בו.

משנה נשים עבדים וקטנים פטורים מקר"ש ותפילין, וחייבים בתפלה ומזוזה וברכת המזון. **גמרא** בקר"ש החידוש שנשים פטורות מקר"ש אף שזה קבלת עול מלכות שמים, ובתפילין החידוש שלא לומדים ממזוזה שנשים חייבות, והן חייבות בתפילה שהיא רחמים ואף שנאמר בתפילה ערב ובוקר וצהריים אשיחה ואהמה זה לא נחשב מצוה שהזמן גרמא. והן חייבות במזוזה ולא לומדים מלימוד תורה שפטורות שכתוב במזוזה למען ירבו וגם נשים צריכות חיים.

הן חייבות בברכת המזון ולא אומרים שיש זמן לסעודה שכתוב בתת ה' לכם בשר בערב ולחם בבוקר לשבוע.

לאביי נשים חייבות בקידוש מדרבנן, ולרבא לומדים ממה שהוקש זכור לשמור שמי שישנו בשמירה ישנו בזכירה ונשים חייבות בשמירה, רבינא הסתפק אם נשים חייבות בברכת המזון מן התורה והן מוציאות אנשים אלא שתבא מארה למי שאשתו מברכת לו, או שהן חייבות רק מדרבנן ומוציאות רק למי שאכל בשיעור ברכת המזון דרבנן כמו קטן שמוציא את אביו שאכל רק שיעור דרבנן, כמו שמלאכי השרת אמרו לפני ה' איך הוא נושא פנים לישראל ואמר הקב"ה אני אמרתי שרק בשביעה יש לברך והם מחמירים על עצמם גם בכזית וכביצה.

משנה בעל קרי מהרהר קר"ש בליבו ואין מברך ברכותיה, ומברך על המזון לאחריו ולא לפניו ולר' יהודה מברך גם לפניו. **גמרא** רבינא הוכיח מהמשנה שהרהור כדיבור שאם לא למה מהרהר, אלא שהוא כדיבור ואינו מוציא בפיו כמו שבסיני בעלי קרי לא היו כדיבור ממש, לרב חסדא הרהור לא כדיבור שאם הוא כדיבור א"כ יוציא בשפתיו אלא רק מהרהר שלא יהיו כל העולם עוסקים בקר"ש והוא בטל לכן יהרהר בקר"ש שהציבור עוסקים בו.

דף כא ובתפלה אם התפלל בציבור ונזכר שהוא בעל קרי יקצר ואם לא התחיל לא יתפלל, ולא אומרים שיהרהר בדבר שהציבור עוסקים בו שאין בתפלה עול מלכות שמים, וברכת המזון שהוא דאורייתא יברך וכן קר"ש יהרהר, אך לא הצריכו בתפילה שהיא מדרבנן.

ברכת המזון לאחר המזון היא מדאורייתא שכתוב ואכלת ושבעת וברכת, ברכת התורה לפנייה זה מדאורייתא שכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו, ולר' יוחנן ברכת התורה לאחריה לומדים ק"ו מברכת המזון שלפניו לא ואחריו כן, ולומדים מזון לפניו ק"ו מתורה שמברך לפנייה, אך יש לפרוך שבמזון נהנה, ואילו תורה היא חיי עולם, וגם כתוב במשנה שבעל קרי אין מברך לפניו שלא לומדים מתורה.

רב יהודה סובר ספק קרא קר"ש ספק לא אינו חייב שקר"ש דרבנן אך אם ספק לו אם אמר אמת ויציב חוזר שזה דאורייתא ואף שכתוב בשכבך ובקומך זה לא נאמר על קר"ש אלא על דברי תורה, ואין להוכיח מהמשנה שבעל קרי אין מברך לאחריו אף שזה מן התורה מכיון שקרא כבר קר"ש ויצא ידי חובת הזכרת יציאת מצרים, וקר"ש עדיף שיש בה הזכרת יציאת מצרים וגם קבלת עול מלכות שמים, לר"א ספק קרא קר"ש חוזר, שהיא שאורייתא ספק התפלל אינו חוזר שהיא דרבנן, ולר' יוחנן חוזר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, לשמואל אם התחיל להתפלל ונזכר שהתפלל כבר פוסק אף באמצע ברכה, ודוקא בחול אך אם התחיל בשבת

ישראל אפי' בשעה ששלוס על ישראל והיינו לאחר מותם, שנו אצל ר' ישמעאל שהרואה ת"ח שעובר עברה לא יהרהר אחריו שודאי עשה תשובה בעברה שבין אדם למקום, ובדבר ממון עד שיחזיר לחבירו.

ריב"ל אומר שבכ"ד מקומות מוזכר במשנה שב"ד מנדין על כבוד רב, ור"א מצא שלש, ואחד מהם המספר אחר ת"ח שעקביא בן מהללאל אמר שאין משקין מי סוטה גיורת ומשוחררת, ושמעיה ואבטליון השקו רק דוגמא ונדוהו ומת בנדויו וסקלו חכמים את ארונו, והשני: המזלזל בנטילת ידים, שר"י אמר שעקביא בן מהללאל לא התנדה שאין גדול ממנו בחכמה טהרה ויראת חטא שעזרה ננעלת עליו בערב פסח, אלא נדו את אלעזר בן חנוך שזלזל בנטילת ידים. והשלישי המגיס דעתו כלפי מעלה, במעשה של חוני המעגל שירדו גשמים ואמר לו שמעון בן שטח שאם אתה לא חוני הייתי גוזר עליך נידוי, אלא שאתה מתחטא לפני ה' כבן לפני אביו, והוא עושה רצונך, ועליך נאמר ישמח אביך ותגל יולדתך, ויש ברייתא נוספת שתודוס איש רומי הנהיג לאכול גדיים מקולסים בליל פסח, ושלה לו שמעון בן שטח שאם לא תודוס אתה הייתי גוזר עליך נידוי שאתה כמאכיל קדשים בחוץ, וכן במעשה תנורו של עכנאי שנחלקו ר"א וחכמים על תנור שחתכו חוליות ונתנו חול בין כל חוליא שר"א טיהר וחכמים טמאו, וכתוב בברייתא שנידו את ר"א, אך במשניות לא מוזכר נידוי רק ג' פעמים, וריב"ל דימה בכל מקום של מחלוקת גדולה ראוי לנדות שם.

שנו בברייתא שאין להוציא מת סמוך לסוף זמן קר"ש, ואם התחילו אין מפסיקים ואת רב יוסף הוציאו אז, שהוא אדם חשוב, העוסקים בהספד ומת לפנייהם נשמטים אחד אחד לקרוא וכשהמת אינו לפניו מותר לקרוא לפני האונן, והאונן שותק, וכשמתפללים הוא מצדיק עליו את הדין ואומר הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת ממני אחד מאלף יה"ר שתגדור פרצותינו ופרצות עמך ישראל ברחמים, ולאביי אין לומר כן שפותח פה לשטן כמו שאמרו כמעט כסדום היינו ואמר הנביא שמעו דבר ה' קציני סדום.

בקבורת המת עדיף לומר פרשה אחת ואם אין זמן יאמר פסוק אחד קודם שיגיע לשורה ואם אין זמן גם לזה לא יתחיל, **עמוד ב** שורה הרואה בפנים והיינו במקום האבל פטורה ושאינה רואה חייבת, ולר"י הבאים מחמת האבל פטורים והבאים רק לראות את המאורע חייבים.

המוציא כלאים בבגדו פושטו אף בשוק שאין חכמה כנגד ה' שבמקום חילול ה' נדחה כבוד האדם, ובאבל שחוזר מבית הקברות כתוב שהולכים עמו אף בדרך טמאה משום כבודו, מדובר בבית הפרס דרבנן, וכן מותר ללכת לכתחילה לצורך הקרבת קרבן פסח ע"י ניפוח לפניו, ור"א בר צדוק הכהן אמר שהיו קופצים על ארונות לצורך ראית פני מלך, כיון שטומאת ארונות זה רק מדרבנן שהרי מדאורייתא אוהל טפח חוצץ ורבנן גזרו גם ביש בו טפח משום אין בו טפח ולא גזרו מפני כבוד מלכים, והברייתא שאומרת שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה מדברת בלאו של לא תסור שהוא כולל כל מה שאסור דרבנן, ולא לומדים כלאים מאבידה שזקן ואינו לפי כבודו יכול להתעלם מהשבת אבידה שאין לומדים איסור מממון הקל, ואין ללמוד מולאחותו שניזיר יכול להטמא למת מצוה שזה גזה"כ שאיסור הנזיר להטמאות לא נאמר על מת מצוה וכן כל מקרה שאין עושה מעשה נדחה מפני כבוד הבריות, אך לבישת כלאים נחשב מעשה בידים.

דף כ רב פפא אמר שהראשונים אף שהיו עוסקים רק בסדר נזיקין והם לא עסקו בטהרות וכשאחד אמר על המשנה זיתים שכבשם בטרפיהם טהורים הם היו אומרים הויות של רב ושמואל הם, ואילו אנחנו לומדים י"ג ישיבות בעוקצין, וכשרב יהודה היה מוריד נעל אחת כבר היה יורד גשם, ואילו אנחנו צועקים ולא נענים, ואביי אומר שהראשונים מסרו את נפשם על קידוש ה' כמו שרב אדא בר אהבה ראה כותית לבושה בגד אדום והוא חשב שהיא יהודיה והוא קרעו ממנה,

תפלה של חול גומר את הברכה שהתחיל כי בשבת היה צריך להתפלל הכל אלא שלא הטריחו חכמים ואם התחיל ברכה יגמור, אם התפלל כבר ורואה ציבור מתפללים אם יכול לחדש דבר יתפלל אתם ואם לא לא יתפלל עמם, והחידוש הוא שלא נאמר שתפלת יחיד אינה כלום לעומת תפלת ציבור. **לרב הונא** הנכנס לבית הכנסת ורואה שהציבור התחילו להתפלל אם הוא יכול להספיק לגמור עד שיגיע ש"ץ למודים לא יתחיל ולריב"ל השיעור הוא עד שיגיע לקדושה כי יחיד אינו אומר קדושה שכתוב ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתוב במרגלים הבדלו מתוך העדה ושם הם היו עשרה מלבד יהושע וכלב, ולרב הונא יחיד אומר קדושה ולא יפסיק באמצע תפילה, ולדעת תלמידי ר' יוחנן מפסיקים בתפלה ליהא שמי רבא ולהלכה אין מפסיק כלל.

יש להוכיח מהמשנה שלר"י בעל קרי מותר בדברי תורה ואף שגם הוא דורש סמוכין במשנה תורה, שכתוב והודעתם לבניך וסמוך לכך יום אשר עמדת בחורב ושם לא היו בעלי קרי, ובכל התורה ר"י חולק על סמוכים, שכן עזאי דרש מהסמיכות של מכשפה לא תחיה לשוכב עם בהמה שהיא בסקילה וגם מכשפה בסקילה, ור"י למד ממה שהוקש מכשפה לאוב וידעוני שהם בסקילה, ובספר דברים ר"י דורש סמוכים שאסור לישא אנוסת אביו שכתוב לא יקח איש את אשת אביו וזה נאמר על אנוסה שזה סמוך לפרשת אנוסה, אך את הסמיכות של והודעתם אינו דורש לענין בעל קרי אלא ללמד שהמלמד לבנו תורה כאילו קבלה מהר סיני.

במשנה נאמר שזב שראה קרי ונדה שפלטתה שכתב זרע ומשמשת שראתה דם צריכה טבילה ור"י פוטר, ומשמע שבגלל שהוא היה זב קודם פטור לר"י ולולא כן היה חייב טבילה, ואין לומר שר"י סובר שפטור והמשנה כתבה לחדש לרבנן שלמרות שהוא זב הוא חייב טבילה אך המשנה ממשכה משמשת שראתה דם וק"ו שהיא חייבת לרבנן, אלא המשנה חידשה שאף שר"י מחייב בעל קרי בטבילה בכ"ז פוטר ר"י בטומאה נוספת,

דף כב ומה שר"י אומר במשנה קורא הכוונה מהרהר, אך יש ברייתא מפורשת שלר"י מוציא בשפתיו, אלא שר"י סובר שקר"ש הוא כהלכות דרך ארץ שבעל קרי מותר ללמוד, כמו ששנינו שמהסמיכות של לימוד תורה להר סיני לומדים שבעלי קרי אסורים ללמוד תנ"ך ומדרשים ומשנה וגמרא שהלימוד צריך להיות באימה ויראה ורתת וזיע, ולר' יוסי לומד משניות השגורות על פיו, ולר' יונתן, לומד משניות ולא גמרא, ולר' נתן בן אבישלום, לומד גמרא אך ללא הזכרות, ולר"ע לא ילמד כלל מדרש או לא יכנס כלל לבית המדרש, ולר' יהודה מותר ללמוד הלכות דרך ארץ, וכשבקשו תלמידיו ללמדם הלכות דרך ארץ הוא טבל קודם והוא אמר שהוא מחמיר רק על עצמו, לר"י בן בתירא בעל קרי מותר בדברי תורה שהתורה כאש שאינה מקבלת טומאה, לר"מ בעל קרי אסור בגמרא, ולר' יוחנן הסנדלר אסור אף במשנה, ונוהגים כר"י בן בתירא, וכן פוסקים כר' אלעאי שאין חיוב ראשית הגז בחו"ל, וכר' יאשיה בכלאים שחייב רק בזרע חטה שעורה וחרצן בחפירה אחת, וכן אמר ר' זירא שבטלו טבילת בעל קרי או נטילת ידים לתפלה, כרב חסדא שקילל את המחפש מים בזמן תפלה.

נחום איש גמזו לחש לר"ע שמספיק לתת ט' קבין מים על בעל קרי, וכן לחש ר"ע לבן עזאי אך הוא פרסם את זה לתלמידיו משום בטול תורה וכדי שלא יתבטלו מפריה ורביה, או שהוא אמר את זה לתלמידיו בצנעא כדי שת"ח לא יהיו מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים, המחמיר בטבילה זו מאריכין ימיו ושנותיו, וריב"ל אמר שאין צורך לחזר אחר מ' סאה ומספיק ט' קבין, ור' חנינא אומר שיש בזה גדר, שאדם אחד תבע אשה לעבירה והיא אמרה לו שאין לו מ' סאה לטבול והוא פרש, ורב הונא אמר שאין לבטל מטבילה זו אף בזמן צינה כיון שיש מרחצאות, ור' זירא אף בשעה שהוא ישב בגיגית במרחץ הוא ביקש שיביאו לו ט' קבין שלא

מספיק שיושב בהם אלא דוקא כשנותנים עליו, רב נחמן תיקן בישיבה חבית של ט' קבין אך ר' דימי שבר זאת שר"ע אמר את זה רק בחולה לאונסו ולא לבריא או חולה המשמש, ואמר רב יוסף שנשברה חביתו של ר"נ, אך רבין אמר שחולה לאונסו פטור מכלום וחולה המרגיל ט' קבין ות"ח כחולה, ואז תיקנו את החבית של ר"נ, אביי סובר שעזרא תיקן לבריא המשמש מ' סאה, ולאונסו ט' קבין ונחלקו אמוראים בחולה מרגיל אם הוא כאונס ואין צריך כלום או שהוא כבריא ששימש, ולרבא עזרא תיקן לבריא מ' סאה ורבנן תיקנו באונס ט' קבין ונחלקו בחולה ששימש אם הוא כבריא או שמספיק ט' קבין וחולה לאונסו פטור לגמרי, ולרבא חולה ששימש מ' סאה ובריא לאונסו ט' קבין, וחולה לאונסו פטור, לת"ק בברייתא ט' קבין מספיק רק ללומד לעצמו ואילו המלמד לאחרים צריך מ' סאה, ולר"י גם לעצמו צריך מ' סאה, ויש דעה בת"ק שחולה לאונסו גם לאחרים מספיק ט' קבין, ויש דעה שלאחרים אף לאונסו צריך מ' סאה, ובדעת ר"י נחלקו אם מועיל מ' סאה בכלים, וזה מה שר' יהודה אומר מ' סאה מכל מקום, או שמכל מקום בא לרבות שאובים שמועיל. כשרב פפא הסב עם אחרים הוא אמר תנו לי לברך שנפל עלי ט' קבין ואמר לו רבא בר שמואל שלאחרים צריך מ' סאה אלא תנו לי שנפלו עלי מ' סאה ורב הונא אמר תנו לי שלא הייתי כלל בעל קרי, ר' חמא טבל בערב פסח להוציא אחרים.

משנה המתפלל ונזכר שהוא בעל קרי יקצר, ירד לטבול אם יספיק לעלות ולהתכסות ולקרוא יעשה כך, ואם לא יספיק יתכסה במים ויקרא אך לא במים רעים או מי משרה עד שיטיל מים לתוכם, וירחיק מהם או מצואה ד' אמות. **גמרא** הלומד ונזכר שהוא בעל קרי ימשיך לקרוא במרוצה, לר"מ אין יכול לקרוא יותר מג' פסוקים, המתפלל וראה צואה כנגדו, ילך לפניו ד' אמות, וכשאי אפשר ילך לצדדים, אם מצא צואה במקום שהתפלל לרבה תפלתו תפלה ולרבא הוא כמו זבח רשעים שהוא תועבה.

המתפלל ומים שותתים על ברכיו פוסק עד שיפסיק, ויש דעה שחוזר לראש, ויש דעה שחוזר למקום שפסק.